

KRITIEK OP KARL RIEKER'S

Grundsätze Reformierter Kirchenverfassung.

deur Prof. Dr. Rutgers.

In die boek van Rieker is daar baie goeds wat juis gesien en weergegee is. Veral is dit opmerklik by 'n Duitse Teoloog, wat op eienaardig Duitse manier kerklike sake beskou. Rieker is anders benewol as heelwat ander Duitse geleerdes, en het 'n oog vir die gereformeerde.

Die eerste deel
XXX

Die eerste deel bevat 'n oorsig van die bronne en die literatuur, nodig vir die kennis van die Gereformeerde Kerkreg en die grondbeginsels daarvan.

Daardie oorsig omvat 56 bladsye. allereers definieer hy sy onderwerp nader, en terag se hy, dat die Gereform. beginsels van kerkreg nie sien op alle kerke nie, en dat uitgesonder moet word die kerke wat na Zwingliaanse model ingerig is, en die Anglikaanse kerk.

"Gereform. Kerke" en "Kerkinrigting" beteken die "Kalwinistiese".

Zwingli, se hy, het geen eie tipes van kerkinrigting in die lewe geroep nie. 'n Mens sou se, dat Zwingli tog ook beginsels van kerkinrigting gee. Maar by Zwingli is dit maar aksidentele aanduidings. Vir die praktyk het hy homself heeltemal nie aan die beginsels gehou nie, maar eenvoudig die owerheid in die kerk as owerheid laat optree, onder advies van die predikante, omdat dit toe in Switserland so goed gegaan het.

Zwingli het feitlik die territoriale kerkreg aanvaar, heeltemal uit utiliteitsredes.

By Zwingli is dus ook nog baie minder van kerkinrigting sprake as by die Lutherse, waar dan tog nog 'n Konsistorie en Superintendente was.

In Duits-Switserland is die kerke heeltemal nie gemeentelike lewe nie. Alles gaan uit van die owerheid, en teenswoordig is die owerheid neutraal, sodat daar nou ook van geen belydenis of leer meer sprake is nie.

Die Engelse Staatskerk, se Rieker, het wel die gereform. konfessie aangeneem, maar het in die kerkinrigting baie van Rome behou, sodat daar 'n episkopaalse stelsel heers, waarin die koning hoof is van die kerk.

Hierdie twee voorgaandes is heeltemal nie gereform. beginsels nie.

Die Kalwinistiese kerke is ook inderdaad die oorgrote meerderheid van die gereform. kerke.

Die Zwingliaanse stelsel is hoofsaaklik bepaal tot Duits-Switserland, die Episkopaalse tot Engeland en sy kolonies, terwyl die Kalwinistiese stelsel oor die hele wereld versprei is.

Dan voeg Rieker hier nog twee opmerkings aan toe:

- a) Die Kalwinistiese stelsel is in die loop van die eeue nie altyd dieselfde gebly nie. Sinds die 17de eeu is die ou-gereform. kerkinrigting langsaam hand gemoderniseer, en die oorspronklike beginsels is allengs deur ander nuwe beginsels vervang. Daarom moet 'n mens onderskeie tussen oue en nuwe bronne.
- b) Die Gereform. het, bepaaldelik in Duitsland, baie invloed ondergaan van die Lutheranisme, en dus kan nie alles as suiwer Kalwinisties beskou word nie.

Met betrekking tot die eerste opmerking sou 'n mens kan se, dat die onderskeid tussen die ouere en die nuwere bronne in die wysinge van die Kalwinisme nie heeltemal suiwer is nix by Rieker geskets is nie. Veeler sou hy

hy kan se, dat Kalwinisme nog nie is nie, alles, wat van Kalvyn en sy tydgenote is, omdat baie nog nie vir hulle tot bewusyn gekom het nie. Selfs kan daar onderkele beginsels wees, waarvan Kalvyn en syx sy tydgenote die konsekwensies nie in die oog gevat het nie., sodat hulle selfs soms heeltemal in stryd gedoen het met die Kalwinistiese beginsels.

Daarom kom dit by die bronne altyd in sonderheid daarop aan dat 'n mens nagaan, of in 'n sekere bron die suiwere Kalwinistiese beginsels die grondslag is.

Verder moet in die oog gehou word, dat in die 17de eeu en daarna in die Gereform. kerke nuwe ideë opgekom het, en dat die in die reël prinsipiële teenoor die Kalwinisme gestaan het.

Dit was in Duitsland so met die Lutherse beginsels, wat in die Gereform. kerke wysinge aangebring het, in die manier van deïnasie. Dit kan opgemerk word in alle lande.

Daarom kan 'n mens die nuwere bronne dan ook nie eenvoudig naas die ouere stel nie, om uit almal gesamentlik op te maak, wat gereform. is nie.

By die ouere bronne moet ondersoek word, in hoeverre hulle uit die Kalwinistiese beginsels voortgekom het.

By die nuwere bronne is baie meer nodig.

In sy boek toon Rieker, dat hy daar iets van voel, maar tog is daar geput uit ouere en nuwere bronne tesam, om dan uit die twee tot 'n konklusie te kom.

Baie juis is sy laaste opmerking, dat dit baie moeilik is om tot konklusies te kom, om dat daar nie een enkele Gereform. kerk is nie maar 'n aantal geïnstitueerde Gereform. kerke, wat selfstandig is. Maar aan die ander kant kan 'n mens tog ook spreek van 'n Gereform. kerkinrigting, omdat alle Kalwinistiese kerke tog in die beginsels ooreenstem.

Selfs is die eenheid van kerkinrigting baie groter as by die Lutherse kerke, en dit kom, omdat die Gereform. kerkinrigting rus op Dogmatiese gronde. Omdat hulle een is in belydenis, moet hulle ook een wees in inrigting.

Vir die bronne en die literatuur doen hy vir die verskillende lande opgaaf van die Kerkordes en die geskrifte daaroor.

Allereers noem hy Kalvyn, en bepaaldelik sy Institusie, enkele van sy Traktate, sy kommentare, preke, briewe, ens.

Verder noem hy die Kerkorde van Geneve, n.l. die van 1561 en die van 1541. Tereg word gese, dat dit tot die hoofbronne behoort.

Maar daardie Kerkordes druk nie heeltemal uit wat Kalvyn sou gewens het. Dan kom daarby, die Kerkordes wat later in Geneve ingevoer is, en wel met name die van 1805 vir die nasionale kerk van Geneve. Daarnaas die kerkorde vir die "Eglise libre" van Geneve van 1848

Met betrekking tot die laaste moet gese word, dat hulle volstrek nie gelyk staan nie met die Oud-Geneefse Kerkorde, aangesien die nuwe een vir die staatskerk heeltemal terretoriaal en kollegiaal is

Die van die Vrye Kerk is wel baie beter, maar daaraan le ten grondslag 'n nuwere, wel ortodoks gereform. belydenis, maar, een wat tog die skerp punte wil afalyt; terwyl ook die inrigting van die kerk al te sterk neig tot die independisme.

Verder kry ons in die derde plek die Kerkorde van die Waadland

Deur Rieker word opsy gestel die oue kerkorde van Bern afkomstig, en wat 'n terretoriale gees aan. Hy spreek alleen van die nuwere wat vir die staatskerk opgetrek is.

Die Kerkorde van die staatskerk is weer op kollegiale lees geskoel.

Die van die Vrye Kerk is vaag in belydenis, en wat die kerkregtelike betref, is die van Waadland independisties, die van Neufchatel
meer

meer hierargies.

Ook daardie bronne gee dus nie veel nie.

Dan kom daar nog by die Kerkorde van die Franse Gereform. Kerke, onder die leiding van Kalvyn geïnstitueer, wat nie nodig had om met 'n owerheid te reken nie.

Die Franse Kerkorde, "Discipline Ecclesiastique" is van 1559, en goedgekeur deur die eerste Sinode van Parys. Die volledigste uitgaaf is die van Ds. Huisseau, wat dit in 1866 uitgegee het, terwyl die besluite van die Nasionale Sinodes uitgegee is in 1710, deur Aymon.

Hierdie stukke is hoofbronne, maar nie die Franse Kerkorde van die 19de eeu nie.

Met die Revolusie is ook die Gereform. Kerke erken. Napoleon het deur 'n besluit die hele kerkinrigting van hierdie kerke oorhoop gewerp, en daarvan heel iets anders gemaak. Hy het daar 'n Reglement gemaak, nog baie erger as die van Willem I in Nederland.

Hy het die plaaslike kerke vernietig, en daarvoor ingevoer distrikskerke. Hy het hoegenaamd geen rekening gehou met vroeër kerklike bestaan nie, maar alleen met die aantal inwoners.

6000 siele was 'n Konsistoriekerk, en 5 Konsistoriekerke saam was 'n Arrondissementkerk. Dan was daar 'n Sinode van die Arrondissementkerk, en daaronder het die Konsistoriekerke gestaan.

Feitlik het daar tog nog gemeentes bestaan, wat ou kerke was, met predikante en ouderlinge. Hulle het officieus bly voortbestaan, maar sonder verband met mekaar.

Daardeur het die Gereform. Kerke in Frankryk baie agteruit gegaan.

Onder Napoleon III het daar wat meer vryheid gekom, en die distrikskerke kon hulle self splits in kleiner kerke. Ook is vryheid verleen om weer sinodaal saam te kom. Maar sodanige sinode is maar een keer gehou.

Daarnaas bestaan ook 'n Bond van Vrye Kerke, wat in sommige opsigte meer gereform. is, in andere opsigte meer independentisties.

Al die nuwere Franse Kerkordes gee dus as bronne nie veel nie.

Die Kerkorde van NEDERLAND

Rieker gee aan, watter redaksies van die Kerkorde hy gehad het, en watter redaksies die Kerkorde self ondergaan het, waarby hy die edisie van die Marx-Vereniging gebruik het.

Dan laat hy ineens volg, dat daar in die 19de eeu 'n nuwe reël ontwerp is deur Willem I, wat hersien is in 1852.

Dit is vir hom die bron vir die laaste tyd.

As literatuur gee hy slegs enkele werke aan uit die laaste tyd, en nie een uit die vroeëre tyd nie.

Blykbaar het hy veels te weinig studie gemaak van die Nederland, om die bronne goed te ken.

Van Voetius maak hy geen melding nie, en die "Politica Ecclesiastica" van Voetius ken hy blykbaar nie.

Wel citeer hy 'n noot op pag. 177 van hierdie boek by 'n seer bykomstige opmerking. Blykbaar kan 'n mens hieruit aflei dat hy Voetius nie geken het nie.

Dis nie te verwonder nie, want alle Duitse boeke oor Kerkreg verewyg Voetius.

Vroeër al is daar nie met hom gereken nie, en selfs die studie van sy werke is afgeri. In Duitsland word net daardie Nederlandse teologe in eer gehou, wat uit Duitsland gekom het, soos Lampe en Marck (die juris) wat juis van Voetius afgewyk het.

Waar daar in Duitsland nog werke was van Voetius, het die mense hulself daar gehou, aan wat Bohme in "Jus Protestantiae" in die laaste kwartyn insake Parochiana van Voetius se. Die werk van Bohme, wat ongeveer 1749 verskyn het, is lank, en word ten dele nog gehou vir die standaardwerk.

Hy is juris. sy werk is van groot belang, maar hy is van heel ander beginsels. En dit blyk, dat hy die Gereformeerde beginsels nie eens goed ken nie.

Die eerste paragraaf handel Voetius.

Hy verwyt Voetius, dat hy die kerk te veel behandel het soos 'n burgerstaat; dat hy in die kerk aan die gemeente te weinig reg toek geken het;

dat hy die sigbare en die onsigbare kerk verwar het;

dat hy paapsgeind is in sy kerkreg.

Toe Voetius beskuldig word van Klerikalisme, kan moeilik ontdekkend word. Hy is wel eens beskuldig geword van Independentisme.

Blykbaar het Voetius volstrek nie goed geken nie.

'N Groot fout van Rieker is,

dat hy Voetius nie ken nie.

dat hy niks weet van die Gereformeerde Kerke in Nederland nie. (alleen van die Nederduitse-Hervormde Kerkgenootschap.)

In ander lande gee hy besonderhede oor die kleinste groepe.

Blykbaar het hy dus geen kennis geneem van 1834 en 1886 en ken hy die stryd nie. Hy citeer alleen Prof. Fabius: Het Reglement van 1852.

Wesener is dit 'n fout, dat hy dit vooratal, dat die Reglement van 1816 noodsaaklik voortgevloei het uit die Gereformeerde beginsels terwyl n.b. daardie Reglement berus op territoriale en kollegiale beginsels.

In verband daarmee merk Rieker op, dat die Kerkorde nie deur die Generale State goedgekeur is, en dat dit dus geen reg en gesag hou nie.

Volgens hom is daar in die Kerkorde slegs provinciaal kerkverband.

Dis heeltemaal onjuis, tenoer, waar op die Provinsiale Sinodes na 1619 altyd deputate van ander provinsies verskyn het.

Waar die owerheid die Reformatie teengestaan het, moes die Kerk hom selfstandig ontwikkel, vry van vreemde inwerking. En dit neem Rieker juis as uitsondering.

Hy keer alles presies andersom.

Juis Frankryk en Nederland is die belangrykste om die Gereformeerde beginsels op die gebied van kerkinrigting te leer ken.

SKOTLAND.

Ook hier was die kerk nie heeltemaal vry gewes nie, maar het met die politiek saamgehang. Tog was die ontwikkeling betreklik suiwer onder die leiding van Knox en Melville.

Rieker beskryf die eerste en tweede Kerkord s (The first Book of Discipline en The second Book of Discipline) wat ongeveer 1650 geneem word: Form of Presbyterian Government.

Die Kerkorde van Westminster het geldig gebly in Skotland.

Verder gee hy die Kerkorde van die Afgeskeide Kerke, "The Free Church", 1843.

"The Original Seceders" word nie opgeneem of genoteer nie.

En daardie Kerkorde kom wel ooreen met die Gereformeerde beginsels.

Die van die "Free Church" het kollegiale beginsels opgeneem.

ENGLAND.

Van Engeland kan minder gese word, wyl die Gereformeerde Kerke hier gered agteruit gegaan het, klein in aantal, krag, en beginsel was. Dieselfde geld van Ierland.

DUITSLAND, HONGARYE, POLE, ZEVENBERGEN.

Vry noukeurig gaan Rieker daar die Gereformeerde Kerke na; ook die "vlugtelingkerke" van die 18de eeu.

AMERIKA.

Van Amerika gee hy summiere literatuur uit die 18de eeu, wat volstrek nie altyd nie van gereformeerde tipes is nie.

Eindelik spreek hy oor die Independentisme of Kongregasjonalisme, wat hy onderskei van die Kalwinisme, maar wat hy uit die Kalwinisme laat voortkom.

Intussen definieer hy die Independentisme nie juis nie, maar gee hy van die Independentisme juis die definisie, wat geld van die Gereformeerde beginsel.

Elke plaselike kerk is vry, en staan nie onder 'n ander kerk nie.

Hierby se die Gereformeerde beginsel, dat daar kerkverband vereis word. Maar die Independentisme lê die nadruk alleen op die Kongregasie, nie alleen wat die beginsel, maar ook wat die uitvoering betref.

Daar is geen erkenning van ampte en dienste.

Die predikante is slegs dienaars van die gemeente, uitvoerders van wat die Kongregasie bealies.

Die inleiding is 56 bls. groot.

Die literatuur is lank nie kompleet nie, maar dit kan ook van Rieker nie gevraag word nie.

In die tweede deel van sy werk gee Rieker die ontwikkeling van die Grondsligte in 7 hoofstukke:

- 1) Gereformeerde Kerkbegrip,
- 2) Betekenis van die Kerkinrigting vir die Kerk,
- 3) Formele beginsels,
- 4) Materiele beginsels van die gereformeerde kerkinrigting,
- 5) Waarborge teen afwyking van die materiele beginsel,
- 6) Gereformeerde kerkvergaderinge,
- 7) Staat en Kerk volgens Gereformeerde beginsel.

Hierdie reeks hoofstukke lyk meer op 'n reeks afsonderlike verhandelinge, as op 'n gereelde ontwikkeling van die Gereformeerde Kerkinstituut.

Die capita is nie gekoördineer nie, en daar is geen vaste gedagtegang.

Al is daar 'n samehang van gedagtes, is die vorm tog nie so nie, dat die samehang in die oog val.

Die meer losse beskouings oor Gereformeerde Kerkinstituut, deur 'n losse band verbind. Daardeur is soms die voorstelling minder helder as wat 'n mens sou wens, al blyk dit duidelik genoeg, wat die skrywer aansien vir Kerkinrigting volgens Gereformeerde beginsels.

Daarby, as Duitser, beskryf hy die Gereformeerde Kerkinrigting meestal in teenstelling met die Lutere beskouing. Dis jammer, dat die skrywer nie 'n tweede teenstelling daaraan toegevoeg het nie,

n.l. die van die Gereformeerde Kerke teenoor die Rewolusionere of kollegialistiese kerkbeskouing.

Dit geskied nie.

Intensdeed stel hy dit so voor, asof die Kollegialistiese kerkbeskouing en inrigting voortvloed uit en saamhang met die Gereformeerde kerkinrigting.

Die oorsaak hiervan is, dat hy, blykens die inleiding, ook die Kerkordes van die 19de eeu (die van die Ned. D. Herv. Kerk, en die wat ontstaan het in Frankryk, Zwitserland en Amerika) gebruik, terwyl tog die meeste van daardie Kerkordes geskied is op rewolusionere lees, en meer of min afwyk van die oorspronkelyk Gereformeerde beginsels.

Hulle is min of meer 'n deformatsie.

Gereformeerde Kerkbegrip.

(1ste hoofstuk van Rieker).

In ses of sewe paragrawe gee Rieker sewe punte an, waarin die Gereformeerde Kerkbegrip afwyk van die Luterse, en geheel eienaardig is.

Daardie punte lei hy af uit die bronse self, en daarby het hy nie geredeneer nie (op anders Duitse manier) uit 'n opvatting van die Gereformeerde beginsels, wat hoofsaaklik rekening hou met uiterlike omstandighede, wat dan by Kalvyn sou gevind word.

Die Duitsers b.v. verklaar die Gereformeerde beginsels daaruit, dat Kalvyn tevens juris van Romeanse afkoms was, en dat die Reformasie in Gereformeerde sin sou te dank wees aan die Humanisme.

Daarteen kom Rieker op, en erken, dat hierdie drie faktore nie van oorwegende gewig is nie.

Formeel het sy juristiese kennis hom gehelp, maar die materiele het Kalvyn alleen uit die Skrif gehaal.

Kalvyn self het geskryf, dat van juriste nie vir die kerk veel wagte is nie, daar die juriste almal die kanonieke reg voorgestaan het.

Dat Kalvyn van Romeanse afstamming is, is waar, maar volgens Rieker is sy denkbeelde juis nie in Romeanse lande maar in Germaanse ontwikkel.

En om die Humanisme met die Reformasie in Geneve meer in verband te bring as met die Reformasie in Duitsland, is heeltem al onjuis.

Melanchton was baie meer Humanis as Kalvyn.

Alleen Zwingli is sterk Humanis, wat veel meer filosofeer, en baie dinge filosofies probeer te bewys. Kalvyn het uit die Skrif geredeneer en het teenoor die gees van die Humanisme gestaan. Tereg redeneer Rieker dus nie uit hierdie beskouings nie, maar uit geskrifte van Kalvyn en uit Kerkordes.

Die eerste punt is,

1. dat in die Gereformeerde kerk baie mind r skerp onderskeie word tus en sigbare en onsigbare kerk, as in die Luterse kerk.

Na Luterse beskouing is die onsigbare kerk die ware kerk, en die sigbare 'n samestel van uitwendige dinge. Cover dit 'n kerk is, is dit nie sigbaar nie, en wat sigbaar is staan buitentant die ware kerk. Die 'n baie skewe teenstelling, maar later het Luther die sigbare kerk wat hoër gestel.

Tog is die Luterse beskouing, dat die sigbare kerk dien, om Woord en Sakramente te bedien.

Daarteenoor sien die Gereformeerde in die sigbare die openbaring van die onsigbare kerk.

Die, wat na die woord van God is, is dat die ware kerk. Die Romese kerk is nie die ware kerk nie, omdat dit teen die woord van God is.

Dit is in die hoofsaak juist, maar dit sou beter gewees het as Rieker gese het, dat die Gereform. nie twee kerke ken nie, maar een Kerk, wat in seker opsig sigbaar is, in seker opsig onsigbaar is. Wie alleen van die kerk uiterlik lid is, kan nie gese word, hy die kerk te behoer nie. Hy is hipokriet.

Die verhouding is dus nog inniger as wat Rieker dit voorstel. Die Kerk is sigbaar, orals waar maar 'n gelowige is.

Dit is die organiese kerk.

Maar daarvan moet onderskei word die kerk, soos die geïnstitueer is.

Die versuim om dit te se, dit in te sien, kom tans weer uit in die boek van Rieker.

By die bespreking van Kerkreg, verhouding van persone daartoe, het 'n mens altyd en alleen te doen met Ecclesia instituta. Nie asof 'n mens niks te doen het met die Ecclesia visibilis non instituta, en die Ecclesia invisibilis, want 'n mens moet in die mistieke liggaam die vorm sien vir die inrigting van die kerk.

By die Rewolusiebeginsel verenig sig eenvoudig godsdienstige individue tot godsdienstige geselskap, tot kultus, ens., maar met die mistieke liggaam van Christus, die Ecclesia invisibilis, word nie gereken nie.

Hierdie punt, hierdie teenstelling, word konsekwent natuurlik nie deur Rieker behandel nie.

2.

Die tweede punt is

dat by die Gereform. die Kerk 'n stigting is, nie soseer om deel te laat kry aan Christus, as om die gelowiges te heilig.

"Heilsanstalt" is by die Gereform. volgens Rieker "Heiligungsanstalt".

Hy verklaar dit daaruit, dat die Gereform. kerke uitgaan van die predestinasie, en dat die kerk die eleksie nie kan bring nie, maar dat dit afhang van God's beskikking.

Volgens hom moet die kerk die uitverkorenes heilig, en om daardie rede staan die dissipline so hoog, meen hy. Daarom staan die van die Lutherse hoër.

In hierdie beskouing le enige waarheid, maar in die grond van die saak is dit onjuis.

Waar is dit, dat by die Lutherse kerk soteriologie die allesbeheersende gedagte is, by die Gereform. die Soewereiniteit Gods, en sy verheerliking.

Dit gaan nie alleen om die heil van die mens nie. Dit is sekonder. Dit gaan om die eer van God. Maar daaruit volg dat die soteriologiese element ook sy belang het, maar dis alleen ondergeskik aan die Heerlikheids Gods.

Onjuis is die mening van Rieker, dat die Gereform. Kerk die soteriologiese element weglaat. Die Gereformeerdes preek wel seker geloof en bekering.

Die Gereform. Kerk stel die predestinasie nie tot uitgangspunt nie. By die Gereform. Kerk kan 'n mens nie van die eleksie uitgaan nie, soos Rieker meen nie, omdat die Kerk nie oor die inwendige kan oordeel nie.

Die rede van die tug is wel in die heiliging, maar tog altemees in die eer van God.

Dit word deur Rieker vergeet.

3.

As derde punt

bespreek Rieker, dat by die Gereform. die Kerk nie slegs 'n godsdienslike gemeenskap is nie, maar veel meer 'n sosiaal organisme.

Die Lutherse sien in die Kerk slegs 'n stigting wat Woord en Sakramente moet bedien; die Gereform. 'n liggaam wat tot objek betalle Kristelike, sedelike wekruaamhede.

Daaruit verklaar hy die diakonie, en dat die Gereform. Kerk teen arbeid van Veronriginge is (sending, opvoeding, onderwys, ens.) Daar is in hierdie bewering enige waarheid, maar weer is dit nie heeltemal juis uitgedruk nie.

Onjuis is dit, dat alle Kristelike arbeid aan die Kerk toegewys word. Dit geld alleen daardie arbeid, wat die Woord van God aan die geïnstitueerde Kerk toewys. En wel is waar, dat die Kerk die uitgangspunt is van alle Kristelike arbeid, maar dis die Roomse standpunt en nie die Gereform. nie.

Rieker sien hier weer die verskil tussen institut en organisme oor die hoof. Wat hy se, is waar, as 'n mens vir "Kerk" lees "kerk as organisme". Die sending, vir sover dit prediking is, die gemeenskaplike barmhartigheid, kom dikwels kerk toe; maar b.v. die onderwys nie.

4.

Die vierde punt

is volgens Rieker, dat by die Lutherse Kerk, eweas by die Roomse, die stigtinge, by die Gereform. die genootskaplike op die voorgrond staan. Tereg wys hy op die "anstaltliche" in die Lutherse Kerk.

Daar is die Kerk erens, al is daar nie gelowiges nie, en die Kerk is die moeder van die gelowiges. Die Kerk maak gelowiges, en die gelowiges is nie die subjek, maar die objek van die Kerk.

Nie die Kerk word deur hulle gewerk, maarr die Kerk werk op hulle.

In die Gereform. Kerk staan op die voorgrond dat die Kerk die vergadering van die gelowiges is. Sonder die gelowiges is daar geen Kerk moontlik nie.

Daarom kan 'n mens alleen vrywillig tot die Kerk behoort, iets, wat teen die sin van die persoon wel kan van Lutherse en Roomse standpunt, omdat daar die gelowiges niks te se het nie.

Sover gaan alles goed.

Maar dit is heeltemal onjuis, om te se, dat die Kerk slegs 'n genootskap is. Trouwens Rieker beweer, dat die Kerk van die 16de, 17de en 18de eeu iets "anstaltliches" het, en dat die kinders daartoe behoort, sonder dat hulle dit weet.

Ook moet gese word, dat nie die menselike wil nie, maar die wil van God die Kerk vorm.

Die Kerk rus op God's ordinansie, en die gelowiges moet hulself, op grond van God's Woord by die Kerk voeg. Die Kerk lyk dus wel iets op 'n stigting, en ook wel iets op 'n genootskap, maar van Gereform. standpunt verenig die Kerk beide.

Die Kerk het nie ten doel nie, wat die mens ten doel stel. Dit verskil dus heeltemal van 'n genootskap, behalwe dat niemand gedwing kan word om lid daarvan te word nie.

Om daardie rede kan Rieker nie se nie, dat die genootskaplike eers in die 19de eeu deurke-

werk het. Hy kan hoarself wel beroep op reglemente ens., soos die van 1610, maar die prinsipie om te se, dat hierdie amsotoksalike amsot die rasionalie ontwikkelings is van die beginsel van die 13de en 17 17de ee.

Die beginsel staan juis vlak teenoor hierdie ontwikkeling. Die ontwikkeling self is revolusioner.

Die 'n deformatie, wat van buitekant af in die kerkinrigting gesa het. Daarso hang saam, dat die Gereform. Kerke gebreek het met die parogiestelsel, wat deur die Lutherse oorgensom is van Rome, waar onder parogie verstaan word die gelowige, wat op een en dieselfde plek objek was van kerklike werksaamheid, verrieg deur 'n "parochus" of geestelike. Dit is geen regsanswoordelike nie, en het niks te se nie. Die parochus staan bokant die parogie.

In Gereform. beskouing was sodanige parogie, die gelowige, en die het die Kerk gevorm. Nulle was nie objek, maar subjek.

Daardie oorgang van parogie in gemeente het geleidelik gesaam.

In groot plekke het die parogies saam 'n Kerk gevorm. Van die ene het eger hierdie goeie gebly: dat die 'n bepaalde aantal gelowige aan eer dienaar toevertrou kan word.

Vandaar dat die stede in wye ingedeel is. Dit lyk wel op die ou parogie, maar is inderdaad heel iets anders. In 'n wyk het niks selfstendige nie.

5.

Die vyfde punt

is volgens Rieker dat by die Gereform. , die Kerk die gemeente is.

Die "Gemeindeprinsip" is 'n hoofsaak.

Die partikuliere, plaaslike Kerk is die begin, en bly altyd die hoofsaak, die partikuliere Kerk het alle kenmerke aansaandig, en is dus selfstendig en vry.

Rieker kom terug op een die voorstelling wat in Duitsland daarvan gesa word., wat nie spesifiek Gereform. is nie.

Outyds is, volgens Rieker onderdale van die Kerk beskou as een geheel. Saar onderdale, wat soms baie mag had, en nie absoluut gemiddeld was as 'n hoër bestuur nie.

In die Gereform. Kerkbegrip is wel, die selfstendigheid van die plaaslike kerke, wat der die beste te sien is by die Independente, wat veral moegewerk het, dat in Frankryk en Nederland die Reformasie abnormaal, net teenwoordig van die owerheid tot stand gekom het.

Wat hierdie voorstelling betref, moet opgemerk word, dat hierin veel waarheid is, maar dat Rieker b.v. die voorstelling kollegiaal of independent te skerp gesa het. Hy misken, wat die eienardige Gereform. is, die outonomie van die plaaslike Kerk, maar met die verpligting om deel uit te maak van die Kerkverband., 'n verpligting wat nie juis ahang van menslike willekeur, maar "jure divino" is.

Die Independente sien hierdie laaste punt verby, terwyl hulle eensydig 'n Gereform. beginsel toepas.

Die Kollegiasme ontbreek eensydig die ander

TWEDE HOOFSTUK.

Betekenis van die Kerkinrigting.

Terwyl die Lutherse min of meer onverskillig is vir die kerkinrigting, as daar maar goed gepraek word, is die gereformeerdes van mening, dat 'n goeie kerkinrigting noodsaaklik is.

Dit word in verband gebring met die ordeliwende sin van die Kalwinisme, om so min as moontlik aan die willekeur oor te laat.

Rieker se dan ook, dat die Gereform. aanneem, dat die beginsels in Gods Woord "jure divino" gegee is, waarom dan ook in die Belydenis van die Galeof 'n verklaring gegee word van kerkinrigting.

Rieker se, dat dit ooreenstem met Rome, wat ook spreek van goddelike ordinansies, al bercep Rome homself ook op die tradisie ens.*

Rome sien in die kerkinrigting, volgens Gereform. kerkbegrip, een van die "notae ecclesiae". Dit is egter onjuis. Die Gereform. het erken dat daar misstande kan wees, maar die moet 'n mens nie goedkeur nie, maar wegruim.

Wanneer Rieker se, dat uit Gereform. beginsel 'n neiging tot separatisme voortvloei, is dit nie heeltemal onjuis nie. In die Lutherse Kerk gaan die mense nie weg uit 'n kerk, wat ingaan teen Gods ordinansies nie.

Dit doen mense wel van Gereform. standpunt.

Maar dit wil nog nie se dat 'n mens om elke afwyking sou mag uittree nie. Dit kom meer, deurdat soms die betekenis van die individu tot individualisme oorslaan.

Die kerkinrigting is vir Luther 'n onverskillige saak ~~en~~ gewees.

DERDE HOOFSTUK.

Die Formele Beginsel van Kerkinrigting.

Seer juis se Rieker, dat die formele beginsel hierin bestaan, dat die Kerkinrigting moet ooreenkom, met wat Gods Woord ten aansien daarvan leer, en met wat die apostoliese kerkinrigting toon.

Hy sities, dat Kalvyn reeds in 1541, toe hy in Geneve die kerkinrigting begin te reformeer het, in 'n brief aan Farel van 16 September 1541, as beginsel noem, 'n ecclesiae regimen qualis ex Verbo Dei nobis praescriptus est, et in veteri ecclesia observatum.

Rieker wys verder aan uit geskrifte van kalvyn, en onderskeie Gereform. Konfessies en Kerkordes en Sinodale besluite, dat hierdie formele beginsel orals op die voorgrond staan. Hy wys op 'n verskil tussen die Kalwinisme en die Lutheranisme; in die Lutherse Kerk is die Skrif ook normatief, maar dit word byna heeltemal beperk tot sy godsdienstige inhoud, terwyl die Gereform. daarin ook sien kerkregtelike en sosiale ordinansies, wat ewegood goddelike gesag het.

Daarom is by die Lutherane alles geoorloof, wat Gods Woord nie uitdruklik verbied nie, terwyl by die Gereform. niks geoorloof is nie as alleen wat Gods Woord uitdruklik gebied of veroorloof het.

Rieker druk dit wel wat sterk uit; "die Bibel der Codex der Gesetze und Ordnungen".

Dit is nie so nie. Die Gereform. beskou dat die Bybel wel openbaring bevat van ordenansies en reëls.

In verband met daardie krasse element van sy voorstellings staan dat hy meen, dat in die Gereform. Kerke wel hier en

daar te sien is, 'n sekere verwakking van hierdie beginsel, insover ook wel eens 'n beroep gedoen word op rasionale gronde en die lig van die Natuur.

Dis waar, dat Kalvyn dit ook gedoen het, maar die nie in stryd met die genoemde beginsel. Die Bybel is geen wetboek nie, wat alles formuleer in knagtekst artikels. Die Gereform. erken juis, dat lank nie alles in die Skrif geformuleer is nie, en dat veel daaruit by wyse van deduksie moet afgelei word. En wat dan ook daaruit met logiese konsekwensie volg, het dan ook goddelike gesag. Voorts erken die Gereform., dat die Skrif allerlei byoorsake oorlaat aan die regaling, konform die omstandighede.

By die onderskeie toepassing moet 'n mens wel te rade gaan met die lig van die natuur.

Ook sake, wat die kerk self moet reël, is daarom nie aan willekeur oorgelaat nie. Wat betref die apostoliese ordinansies van die eerste eeu, die het by die Gereform. nooit op een lyn gestaan met die Skrifgesag. Hierby moet gereken word met die tye en omstandighede. Al wat die Apostels gedoen het, was nie bestem vir alle eeue nie. So is dit b.v. met die besluit van die eerste Konsilie van Jerusalem, wat spesiaal gemaak is met die oog op die vooroordele van die Jode.

In dieselfde hoofstuk spreek Rieker van die toepassing van hierdie beginsel op die instelling van die ampte of dienste in die kerk. Dit hoort eintlik tot die materiele beginsel. Hy het in die besonder Kalvyn se Institusie en sy kommentare en briewe geraadpleeg.

Ditx het Rieker goed gedoen.

Daar is egter een onjuistheid. Hy meen dat Kalvyn in dieselfde boek, die Institusie en ook in die kommentare tweërlei teorie ontwikkel het; enerzyds die buitengewone amp van Profeet, Apostel, Evangelis, en die wondergawe, geneesing en Skrifuitlegging, en die gewone ampte van herder, leeraar, regeerder en armversorger. En daarom meen Rieker dat hiermee in stryd is, dat Kalvyn elders tweërlei soorte ouderlinge noem; die een alleen regeerder, die ander ook arbeidende in die woord.

Hier is egter geen stryd nie.

Miskien kon Rieker dit wat beter in die lig stel, dat al daar die ampte dienste is, "misteria, officia".

Die woord "amp" laat so maklik dink aan 'n sekere hoogheid. Dit hoort daarom meer tuis op burgerlike gebied. In die kerk is nie menslike hooghede nie.

Daar is slegs een Koning en die mens is almal dienaars.

VIERDE HOOFSTUK.

Die materiele Beginsel.

Seer juis is die materiele beginsel aldus aangegooi ;
negatief, die uitsluiting van alle menslike heerskappy in die kerk,

positief, die allenheerskappy van Christus in sy kerk.

Allen moet 'n mens die positiewe vooropstel. Die Kerk het die Koningskap van Christus aangeneem, nie as gevolg van nadink nie, maar alleen op grond van die getuenis van di Hellige Skrif.

Ook in hierdie opsig is daar verskil tussen Kalvyn en Luther.

Ook die Lutherse Kerk erken dat Christus die Hoof en Koning van die Kerk is, maar in die Lutherse Kerk word dit byna heeltemal beperk tot die onsigbare Kerk, en dan word aangeneem dat in die sigbare Kerk, bepaaldelik die "Ecclesia instituta", wel deeglik menslike bepalinge kan wees. Dit het saamgehang met die manier van Reformasie in die Lutherse lande, waardeur die Lutherse Kerk van meet af 'n owerheidsgesag erken het binne in die kerk. Die gereform. Kerk egter, is as vanself deur omstandighede daartoe gebring, om af te sien van alle owerheidssteun, en deur hulle formele beginsel het hulle daartoe gekom, om die Koningskap van die sigbare kerkx Christus ook vir die sigbare kerk te laat geld, aangesien dit by hulle dieselfde kerk is,

alleen onder 'n ander gesigspunt.

Wel is die manier, waarop Hy sy Koningkap uitoefen, verskillend: in die onsigbare kerk, langs mistieke weg, vanself, soos die hoof die liggaam bestuur, terwyl Hy in die sigbare kerk daarvoor sy woord geseg het, en die dienste ingestel het, om daardie woord in toepassing te bring.

Maar die middelike weg verhinder nie, dat Kristus tog die Koning bly, en die ampdraers op die gesag nooit iets te se het nie.

Die Gereformeerde Kerke kan dusse Kristo-kraties genoem word teenoor die papale, die episkopale en die territoriale stelsel.

Daarom was die Gereformeerdes altyd teen die Patronaat.

Rieker kon ook wel daarby gevoeg het, dat daarom die Gereformeerde stelsel ook staan teenoor die Kollegiale stelsel, waar die wil van die meerderheid heers, en nie die woord van God nie.

In een van die nuwere Gereformeerde Kerkordes is dit nie onaardig uitgedruk nie, dat 'n lid van die kerk kan appelleer van die hoogste vergadering op Christus, as die hoogste reg. (Die Skotse kerk).

VYFDE HOOFSTUK.

Waarborge teen Afwyking.

Rieker spreek oor die skutmuur teen menseheerskappy. As sodanig neem hy vyf waarborge:

- 1ste Alle ampdraers is allegs dienaars van Kristus.
- 2) Alle ampdraers is prinsipieel gelyk.
- 3) Alle kerkelike beslissings moet deur vergaderinge geneem word.
- 4) Naas die geestelike word ook leke tot die kerkregering geroep (ouderlinge en diakone).
- 5) Die kerkvergaderinge draag 'n godsdienstige karakter.

Hierin is heel wat, wat waar is, maar kom ook baie onjuisshede in voor. In die algemeen is dit al nie juis nie, dat hierdie punte st aan alleen teen menseheerskappy, uitgevind deur die Gereformeerdes met diardie bepaalde doel. Die Gereformeerdes het hierdie beginsels in die Woord van God aangetref, en het hulle ook dienstig gevind teen die menseheerskappy.

Dit geld al terstond by die eerste beginsel: in die kerk is geen meesters of owerhede of plaasvervangers van Christus, geen imperium of dominium nie, alleen potestas officii et ministerialis; allegs dienende mag en dienaars, nie van mense nie, maar van Christus in die eerste plek.

Dit is in alle Gereformeerde Konfessies op die voorgrond gestel.

Daarom kan daar geen sprake wees van blinde gehoorsaamheid aan ampdraers, maar alleen van gebondenheid aan Gods Woord.

Die Gereformeerdes neem dit aan omdat die Skrif dit so leer. Hierin verskil die Gereformeerdes van die Papale, die Episkopale en die Luterse kerk. Wel is die Geestelikes hier dienaars van Christus, maar dit word opgevat in sedelike sin, soos die Owerheid ook 'n dienaar van God is, maar waarby die heersende mag bly.

Daarmee hang saam, dat aan die kerklike vergaderinge in die reel nie word toegereken wetgewende mag nie.

In England word die kerklike vergaderinge "Courts with jurisdiction and declarative power" genoem, maar hulle het nie die reg nie van "lawgiving".

Later is dit verander, en by verswakking is daar in die 18e eeu reeds gesproke van wette. 'n Kerkvergadering kan allegs 'n wet toepas, maar geen wette maak. 'n Regbank maak ook geen wette nie, maar pas dit allegs toe, so ook mag 'n kerklike vergadering aflei uit Gods Woord, maar nooit mag op homself besliss nie.

Die tweede beginsel: prinsipiële gelykstelling van alle dienaars van Kristus.

Die teenstelling is wel eens gemaak, dat die Episkopale reeds vanouds af meer mag gehad het, maar die Gereformeerdes het geantwoord, dat hierdie misstand wel baie oud is, maar nie steun op die Woord van God nie.

Rieker wys daar voorts op, dat 'n kerkraad met meerdere predikante talkens 'n ander voorzitter het, dat in die meerdere vergaderinge die voorzitter gekies word en dat daar geen vaste voorzitter mag wees nie, en dat die Gereformeerde Kerk steeds 'n afkeer gehad het van alle superintendentskap.

Daarmee in stryd lyk wel enkele feite, b.v. dat Kalvyn in Pole toegelaat het, dat die Episkopaat behou sou word, dat John Knox in Skotland 'n soort superintendent aangewys het, en dat die Nederlandse vlugtelingekerk in Londen in Johannes a Lasce 'n superintendent gehad het.

Daarteenoor staan, dat aldrie hierdie gevalle so staan, dat hulle tydelike konsesies is gewees tot bevordering van die goeie saak.

Kalvyn het dit nie as 'n beginsel gestel nie, maar as konsesie, as tydelike misstand, as oorgangmaatregel.

En telkens moet hierdie konsesie nie dan ook in die lig van die omstandighede gesien word. So was dit in Skotland, waar 'n predikante tekort was. Toe het die reisende predikante 'n stuk land gekry om op toe te sien.

Dis dieselfde geval as in die sending, Vir 'n lang tyd moet die dienaar 'n soort oppertoesig hou, totdat die gemeente selfstandig is.

Wat Londen betref was dit die enigste konditie, waarop die Nederlandse vlugtelingekerk daar het mag bestaan.

Steeds was die Gereformeerdes daarop teen gewes, dat tussen twee sinodes of klassies in, persone die bestuur in naam daarvan, sou uitoefen. So was hulle dan ook teen alle sinodale kommissies, wat ten slotte dan die hoogste kerkelike bestuur word, met die biskoppelike mag.

Iets was dit in Skotland, waar die Sinodes bestaan het uit alle kerke. Daar was 'n kommissie van 40 predikante en 60 ouderlinge, ... dus eintlik al 'n sinode.

En later is dit nog meer uitgebrei.

So 'n kommissie is geen eintlike kommissie nie, in die regte sin van die woord. 'n Eintlike kommissie ontaard steeds in 'n opperste kerkbestuur. Behoeftes aan sodanige opperste bestuur bestaan nie in die Gereformeerde kerke nie. Kom daar 'n baie dringende saak, dan word die hele sinode saamgeroep. Alle gemeentes staan dan ook gelyk, volgens Gereformeerde opvatting.

Die derde beginsel: alleen kerkelike vergaderinge neem beslissinge.

Die dienaars het 'n "commune ministerium" (Kalvyn). Nooit mag 'n beslissing opgedring word aan 'n persoon. Ook dit het die Gereformeerdes in die Heilige Skrif gevind. (c.f. die Apostelkonvent).

Steeds moet die heerskappy van een persoon gekeer word. So ook wel die heerskappy van die meerderheid, omdat dit in die kerk van Kristus nie bloot op meerderheid van stemme mag afgaan.

Die vierde beginsel: in die regering van die Kerk word ook keke gestel.

Ook die Luterse Kerk erken die algemene priesterskap van die gelowiges, maar tog gee dit in die Luterse Kerk geen bevoegdhede nie. Die geestelike is herder, sibierversorger van die gemeente, en al die gemeentelide is sy skape.

Rieker bestry diegene, wat vir die Luterse Kerke op kerkelik gebied drie stande stel: status politicus,
- ecclesiasticus,
- oeconomica,

Hierdie onderskeiding van die Luterse is geen kerkelike onderskeiding nie, maar word in die algemeen gemaak. In die Kerk kan 'n mens dan ook nie spreek nie van 'n "Lehrstand, Wehrstand und Ehrstand" maar hierdie onderskeiding geld op staatkundig en maatskappelik gebied.

Die woorde, dat wesen in die 19de eeu in die Lutherse Kerk op die

Wel is daar in die Lutherse Kerk die onderskeiding van geestelikes en leke.

Ten aansien van hierdie hele voorstelling moet geld, dat die principium onjuis is. Die hele deling was in geestelikes en leke is ongeroofmeerd.

Wel beroep Rieker sig op Institutie: Boek 4, cap. 12, par. 1, waar Kalvyn spreek oor "disciplina", en dan onderskeie tussen "clerus" en "plebs".

Egter vergeet hy, dat Kalvyn terstond daarop het "clericos voce, unitato nomine", 'n aanduiding van diegene, wat in die openbare kerkdiens is.

Dit geld ook van die ouderlinge en die diakone, hulle is dus ook clerici, en nie leke nie, soos Rieker meen.

Reeds in Institutie, Boek 4, cap. 3, par. 3, se Kalvyn, dat hy van geen clerus wil weet nie. Elders se hy, dat die naam "clerus" nie deug nie.

Die ouderlinge en die diakone is dan ook geen lekergeordenes nie naas die geestelike regeerders, maar hulle is gelyk met die bedienaars van die Woord in die Kerkdiens.

Aan die slot se Rieker, dat die Gereformeerde Kerke aan die hele gemeente toegeken het die reg van kennisakingneming en beoordeling, uit vrees, dat ook die ouderlinge tot tirannie kan kom. Daarom regeer die gemeentelede nie saam nie, maar kontroleer hulle die regering.

Volksoewereiniteit het die Gereformeerdes nooit geleer nie.

Maar dis onjuis, dat dit gedoen is, om die tirannie van die ouderlinge te voorkom.

Rieker se ook, dat die teorie van die gemeente as die oorspronklike besitster van die "Potestas ecclesiae" aan die Kalwinisme vreemd is, maar dit is geheel onwaar.

Viral Voetius maak dit baie duidelik.

'n Reformasie, wat uit die gemeente opkom, is op Roomse en Lutherse standpunt onmoontlik. Maar by die Gereformeerdes moet die Reformasie uit die gemeente opkom.

Die vyfde beginsel : die kerkelike vergaderinge dra 'n godsdiensagtige karakter,

Aan die einde van sommige sinodes word daar dan ook 'n predikasie gelewer.

Dit alles geskied egter nie, omdat die mense daarmee wil se, dat hulle onder die leiding van die Here vergader is, maar die preek gekied om die kritiek. Die gebed voor en na die sitting is nie vir ouderlinge stigting nie, maar om die leiding van die Here vir hierdie bepaalde vergaderinge, terwyl viering van die Awendmaal aan die eind van die sittinge van die sinode geen gewoonte was nie.

Bowendien is dit dan ook nie die Sinode as sodanig nie, wat die Awendmaal vier, maar is dit die viering van die Awendmaal van 'n bepaalde kerk, onder toesig van sy Kerkeraad, waaraan die lede van die Sinode dan se gaste deelneem.

Eindelik geld, dat die Gereformeerdes al hierdie punte aange- neem het, omdat hulle dit se gevind het in die Heilige Skrif.

DESE HOOFSTUK

Vergelyking van die Gereformeerde Kerkelike vergaderinge met die 19de eeuse Lutherse Kerkelike vergaderinge.

In hoofstak 6 gaan Rieker oor tot 'n vergelyking van die Gereformeerde Kerkelike vergaderinge, met Kerkelike vergaderinge, soos dit in die 19de eeu in die Lutherse Kerk voorgegaan is.

Hy wys die verskil aan, om die eienaardige van die Gereformeerde Kerkelike vergaderinge duidelik te maak.

Die motief, dat mense in die 19de eeu in die Luterse Kerk op vergaderinge aangedring het, lig alleen in 'n praktiese doel, omdat gemeen is, dat dit ook aan die kerk toekom, om invloed te he op sy aangeleenthede.

Dit is in teenstelling met die Gereformeerdes, wat ouderlinge en diakens het, op grond van die Heilige Skrif.

Hierdie Hoofstuk van Rieker kom nie heeltemaal ooreen nie met die vorige, en in die tweede plek soek hy die onderskeid hierin, dat, na die moderne Luterse begrip, die ouderlinge volkvertegenwoordigers moet wees, en as sodanig deur die volk gekies moet word.

By die Gereformeerde Kerke is die ouderlinge daarenteen vertegenwoordigers van Kristus, dienaars van Kristus by die gemeente.

Na aanleiding daarvan se Rieker, dat dit van gereformeerde standpunt dan ook onverskillig is, hoe hulle in diens kom, deur verkiesing deur die gemeente of deur koöptasie.

Daarom kan ook n as die Kerkrade geen tweede kollegie wees nie, omdat naas 'n kollegie, met mag beklee deur Kristus, geen ander kollegie kan bestaan nie. Dit is 'n misverstand. Die Gereformeerde Kerke leer wel, dat die Kerkeraad die gemeente "vertoon", d.w.s. dat die Kerkeraad die erg en igs waardeur die Kerk na buite optree, sodat die Kerkeraad wel degelik vir die gemeente opkom.

Maar nie in die sin, wat "vertegenwoordiging" op staatkundig gebied het nie, n.l. opkom vir die belange van iemand.

'n Ouderling spreek alleen in die naam van Kristus.

Die beste paa dan ook by die beginsel, dat die persone deur die gemeente self word aangewys, behoudens sekere toedig vand die kerkeraad, en sekere leiding.

In verband hiermede se Rieker, dat by die Gereformeerdes gemeentevergaderinge eintlik geen bestaansreg het nie, n.l. om iets te bestuur.

Wel is dit in baie gevulle prakties, om sodanige vergaderinge te hou, om die gevoel van die gemeente te voel, maar 'n mens mag daar nooit aan toeken nie 'n formele mag om te handel.

Ook is in die Gereformeerde kerke die Predikante aan die opsig en die tug van die Kerkeraad onderworpe, terwyl hulle in die Luterse kerke all en staan onder die opsig van hulle eie kollegas, in hoëre kollegas byeen, of van die Staat.

In die 19de eeu is dit by baie Gereformeerde Kerke wel anders geword. B.v. by die Hervormde Kerkgenootskap, waar die predikante ontrokke is aan die tug van die Kerkeraad. Dit het hierargiese tendens.

Natuurlik is daar uit Kerkordes van vroer en later tyd wel een besluite te haal, wat nie heeltemaal hiermee klop nie, maar daarom mag 'n mens nog nie g an generaliseer nie, en uit die oog verloor die baie talryker bepalinge van ander aard. Ook moet 'n mens die meeste let op die Gereformeerde Kerke, wat hulself die mense selfstandig ontwikkel het: die kerk van Geneve, die kerke van Frankryk, Nederland, Skotland en gedeeltelik ook die Engelse kerk.

Die roeping van die Kerkerade, se Rieker, is na gereformeerde beginsels, hoofsaaklik die instandhouding van die kerkelike dissipline.

Tog kan dit nie ontken word nie, se hy, dat van die begin af aan die Kerkeraad die Kerkregering toegeken is, maar hierdie werksaamheid was dan tog van besondere aard.

Die roeping van die Kerkeraad het hoofsaaklik in die kerkelike tug gele.

Die tug het seer seker op die voorgrond gestaan, maar tog was die Kerkregering geen saak van minder belang nie, mits by regering nie gedink word aan regering in weralde sin, heerskappy, maar aan regering deur middel van diens, omdat die gehele doel is om Christus te dien.

Uit hierdie oogpunt is Kerkregering baie nou verwant aan dissipline. Dit oefening van die dissipline eis Kerkregering, en die regering bedoel weer, swaas die dissipline, om die Kerk in gesie orde en welstand te hou.

Kerkregering en dissipline is dus korrelate begrippe.

Dit is vir die Duitsers altyd moeilik om "regering in gereform. sin" optevat, omdat hulle altyd dink aan owerheidswerksaamhede.

Vervolgens wys Rieker aan, hoe, by die toepassing van die presbiteriale stelsel op Duitse kerke, die stuk van die tug op die agtergrond geraak het, en die regering op die voorgrond gekom het, en dan dikwels beperk is tot stofflike dinge,

die finansiële administrasie van die kerk. Ook buitokant Duitsland het b bepaalde vrye kerke in Skotland, Engeland, Amerika en Suid-Afrika, die administrasie van die kerkelike goedere dikwyls onder die kerkeeraad gebring, sodat die Kerkeeraad self die administrasie uitvoer. Rieker se tereg, dat op hierdie manier 'n mens in Duitsland nog wel die skyn van 'n Kerkeeraad, maar feitelik iets anders het.

Die Presbyterian Alliance wil alle kerke verenig, wat 'n kerkeeraad het.

Dan bespreek Rieker die sinodes, om die groot verskil aan te toon tussen die Gereformeerde en die moderne opvatting.

Ook handel hy oor die saamskelling van die sinodes.

In Duitse lande had 'n mens vroeër wel eens sinodes van enkel predikanten, of ook wel van enkel leke, iets, wat b.v. vandag nog te Zürich en Bern die geval is. 'n Mens kan afvaardig wie hy wil.

Die Gereformeerde beginsels eis, dat daar predikante en ouderlinge sal wees. In Duitsland is daar in die 18de eeu reeds sover afgewyk, dat toegelaat is, nie alleen afgevaardigdes van klein kerkelike vergaderinge nie, maar ook afgevaardigdes van die landowerheid, en voorts ook toegelaat is by die kerkelike vergaderinge gewone afgevaardigde gemeentelede. Dit kon 'n enkel maal in geval van nood wel eens voorkom, dat 'n oud-ouderling afgevaardig was, maar die real is dat die afgevaardigdes predikante en ouderlinge moet wees.

Rieker bring dit in verband hiermee, dat die sinodes vergaderinge is, nie van persone nie maar van kerke.

Dan staan hiermee in verband, dat by die moderne sinodes 'n strwe is, om die afvaardiging te laat geskied konform die aantal van diegene, wat afvaardigt die eweredige verteenwoordiging.

Dit is geheel vreemd aan die ou-Gereformeerde opvatting. In die meerdere vergadering is Kerke te saam, en dit doet aan die saak niks af of toe nie, of 'n Kerk groot of klein is. Alle kerke het gelyke reg. Daarom kan wel die een kerk meer invloed he as die ander, iets wat afhang van die omstandigheid, wat God self in die lewe roep, maar die een kerk kan nie meer reg he as die ander nie in die Kerkverband.

Die Gereformeerdes is alleen hiervan afgewyk, insover op die klassikale vergadering alle predikante stem en sitting het. Dit was eintlik nie goed gereformeerde nie.

Op die grotere vergaderinge is dit dan ook nie toegepas nie.

Die Responsie.

Na ou-Gereformeerde opvatting wat die meerdere vergaderinge samekomste van Kerke tot regeling van dinge, wat alle kerke saam betref het, of van wat een kerk alleen nie kon afdoer nie.

Hulle had ook persies dieselfde mag as die Kerkrade.

In die sinodes kon geen mag aanwesig wees nie, wat nie in die kerkrade is nie. Sulke sinodes het nie gepas nie in die territoriale stelsel, en eintlik ook nie in die kollegiale stelsel nie.

Die territoriale het 'n kerkelike bestuur in die landowerheid, en onder die landowerheid die superintendente. Daarmee kon geen ander bestuur meer bestaan nie.

Dit is wel enigszins gevoel, maar nie prinsipieel deurgedink nie, sodat dit geskik en geplooi is.

Allens is die mense toe tot die gedagte gekom, dat die klas en sinodes ongeveer dieselfde is as 'n volkaverteenwoordiging, met betrekking tot die regering.

Die uitdrukking: "Vertreter der Kirche gegenüber der Kirchlichen Behörden", kom dikwyls voor.

So kan 'n mens wel spreek van sinodes, maar dit is heel wat anders, en in plaas daarvan, dat hulle die goeie orde bevorder, stig hulle vaak heelwat verwarring.

Sinodes wat iets beteken, kan 'n mens pas op Gereformeerde terrain he. 'n Uitweg is wel beproef, deur die Konsistories en die Superintendente tot 'n soort sinodale kommissies te maak, maar dan had hulle ook hulle mandaat van die sinode moes ontvang, en dit is nie gebeur nie.

'n Herinnering aan sulke pogings om die Gereformeerde stelsel op Duitsland toe te pas, leer ons, om die gereformeerde stelsel beter te begryp en te waardeer.

Allig onder invloed van Duitse boeke en van die praktyk, kon hulle daartoe kom, om ongereformeerde bepalinge te maak, wat wel eens vir 'n oomblik gehelp het, maar wat op die duur tog moedlikheid gee, omdat 'n mens nie verskillende stelsels byeen kan voeg nie.

SEKONDE HOOFSTUK.

Staat en Kerk.

Tareg bestry Rieker, dat dit die onderskeid is, dat by die Luterse die nouste verbinding staat tussen Staat en Kerk beginsel is, en by die Gereformeerdes die skeiding tussen Kerk en Staat.

By Kalvyn en die Gereformeerdes word ewegood gespreek van die Staat as volstrek nie godsdiensloos nie.

Die Gereformeerdes laat die Staat volstrek nie neutraal teenoor die Kerk en die godsdiens staan nie.

Maar by die Gereformeerde Kerk het dit 'n ander betekenis as by die Luterse Kerk. Dit volg uit die Gereformeerde Kerkbegrip.

By die Luterse is die Kerk 'n inrigting, wat in die Staat aanwezig is, en enigins deel van die staat uitmaak, en wel, die geestelike deel. Die Kerk "ist das Gemeinwesen von Seiner geistlichen Seite".

Van Luterse standpunt kan daarom die Kerk geen selfstandige bestand naas die Staat he nie. Daar is dan ook geen kerkelike institusering van kerkelike oorsprong nie.

By die Gereformeerdes het die Kerk 'n eie selfstandige lewensgebied. Die betekenis van die Staat vir die Kerk bedoel die Gereformeerdes anders as die Luterse. Die eie naardige van die Gereformeerde beskouing word, so Rieker, gewoonlik so uitgedruk, dat die Gereformeerdes voorstanders is van die "teokrasie", maar nie soos in die Middeleeue nie, toe Rome daarmee bedoel het, dat die Staat aan die Kerk onderworpe is, maar so, dat die Staatgebied sal wees aan die Woord van God, en by die uitlegging van die Woord die voorligting van die Kerk nodig het.

Rieker sê toe EUGENE CHOISI: La Theocratie en Geneve en temps de Calvin, die beste boekie, wat daaroor bestaan, en sê toe, dat CHOISI die toestand van Geneve nie teokrasie, ook nie hierargie wil noem nie, maar wel een van "Biblikrasie".

Teokrasie is dan ook onjuis, want dit beteken, dat God in die Staat dieselfde doen, wat elders die Koning doen.

So was dit alleen by Israël gewees.

Word daarmee bedoel 'n oorheersende mag van die Kerk, dan is dit, "hierargie". En word dit gebruik om a n te dui, dat die Owerheid homself aan die mag van Gods Woord onderwerp, dan is dit "Biblikrasie".

Maar dit se nog nie alles nie. Die Owerheid moet ook let op Gods ordinansies in Natuur en Geskiedenis.

Die onderwerping van die Owerheid aan Gods ordinansies was, wat deur Kalvyn bedoel is. En omdat die ordinansies uit Gods Woord moet afgelei word, moet die Kerk die Owerheid daarin van voorligting dien.

Maar daarom is die Owerheid daar nie per se aan gebind nie.

Dat die Owerheid dit in Geneve in die laaste tyd gedoen het, het gekom deur die morele oorwig van Kalvyn.

Die Owerheid het sig gevoeg, nie na die predikante nie, maar na Gods Woord.

Altyd is die motiewe by die adviese gegee.

By die hierargie was dit: "Roma locuta est".

Hierdie beginsels het weer saam gehang met daardie ander beginsel dat Gods Woord en ordinansies moet heers op elke gebied van die lewe.

Daar is geen lewensfeer, wat daaraan mag onttrek word nie.

Dit is by die Luterse anders.

Hierdie Gereformeerde Opvatting hang saam met die Gereformeerde grondbeginsel, van Gods soewereiniteit as uitgangspunt en Sy eie as einddoel.

So word die staat en kerk onderskeie.

In Gereform. kringe is dit dan ook altyd aangeneem, dat die owerheid geen reg het op absolute gehoorsaamheid nie. Die voorbehoud is altyd; gehoorsaamheid aan die owerheid, behoudens dat God altyd, in ieder geval Sy eer moet he.

Daarop rus dan ook die reg van weerstand.

By die Lutherse heers dan ook altyd meer lydelikheid. Hulle is baie meer "legitimisties". Ook as die owerheid die onderdane wil belet om God te dien, dan leer Luther en die Episkopale, dat 'n mens dit moet draag.

Van die Gereform. het John Knox die verste gegaan, wat aan Maria Stuart geantwoord het; dit geskied met dieselfde reg, waarmee kinders aan 'n krankinnige vader gehoorsaamheid mag waker.

Eweso by Andrew Melville, die opvolger van Knox, wat in '96 aan koning Jacobus gese het, dat daar in Skotland twee koninge was, een van die staat, die ander van die kerk, n.l. Christus. En van die Kerk is koning Jacobus gewoon lid.

Geen wonder dat die Gereform. nooit staatkundige inmenging in kerklike sake toegelaat het nie., behalwe deur noodgedwonge, sees die konsessie, dat 'n paar owerheidspersone by kerkraadsvergaderinge mag assisteer, om approbasie van die kerkorde te verkry.

Dat Kalvyn in Geneve aan die owerheid met betrekking tot die kerk baie invloed toegeken het, word walsens hierteen aangevoer. Kalvyn het sig daarby neergele, omdat die owerheid by dit alles sig aan die Woord van God onderwerp het.

En om tog goed die selfstandigheid van die kerk te laat uitkom, het hy op die hoofpunt, n.l. x tug, nooit toegegee nie.

Hoe word die verhouding nuu as die owerheid waker, om sig aan Gods Woord te onderwerp, verbintenisse skend, of persoonlike regte skend.

As kerk en Staat mekaar dek, dan gaan die samewerking maklik genoeg. Maar as daar allerlei groepe kom, dan word dit anders.

Van die begin af aan moes die Gereform. Kerke al daaraan dink daar die owerheid telkens die Reformasie teëgestaan het.

Rieker se, dat na die Gereform. beginsels, dan doe eintlike ideaal nie verwesenlik kan word nie, en dat 'n ander subsider ideaal daarvoor in die plek kom, sodat dan volledige skending tussen Kerk en Staat noodsaaklik is.

Ook vir die Lutherse kerke kan hierdie geval sig voordoën, se hy. Maar alleen in die geval, dat die prediking van Gods Woord bepaalderlik belet word, doen die Lutherse dit.

Die Gereform. meen, dat dit nie die enigste geval is nie, maar skending tussen Kerk en Staat is ook nodig, as die owerheid die Koningryk van Christus te na kom, self in die Kerk wil gebied, of ook wel allerlei dinge invoer, wat stry teen die Woord Gods.

Rieker wys in die eerste plek op die voorbeeld van Amerika, waar Gereform. en Puriteine die staatswese ingerig het, en die Kerk onafhanklik van die Staat gemaak het. Spoedig het hulle ook in die Westminsterse Konfessie wat hulle aangeneem het, 'n wysiging aangebring oor die verhouding tussen Kerk en Staat. Die owerheid mag nie die Bediening van Woord en Sakramente besorg nie, en mag ook geen tug oefen nie, of in sake van Geloof, sy mag gebruik nie.

In die tweede plek wys hy op die Vrye Kerke in Europa, wat veral in die 18de eeu ontstaan het, in besonder op die twee Vrye Kerke, waarvan die konstituering die meeste bekend is, n.l. die Vrye Kerk van Waadtland en die van Skotland.

Juis by hierdie twee het die staat geen verhindering in die weg gale nie van Bediening van Woord en Sakramente, maar wou aan die xkerk

ordinansies gee, en so die Kerk as instrument van staatsdiens gebruik.

In Waadtland is die Vrye Kerk ontstaan, deurdadig in 1845, 'n Consell, D'Etat van die Kanton bepaal het, dat predikante buite die wetlike vasgestelde dienste geen godsdienstige samekomste mag hou nie.

Die predikante kon sig daaraan nie onderwerp nie, die kerklike vergaderinge het hulle gelyk gegee, en het vasgestel, dat die predikante nie gebonde was aan staatsbepalings t.o.v. die godsdienst nie.

Teen slotte het in 1846 'n groot aantal predikante die staatskerk verlaat, en 'n vrye kerk gestig.

Eers is hulle vervolgd, en later is hulle vrygelaat.

Gese is dat die Kerk nie meer kerk van Christus was nie, maar van die owerheid.

Daardie uittreding het veral gegaan onder leiding van Alexander Vinet.

Dit draag ongelukkig 'n al te revolusionere karakter. Vinet het die xkx vryheid van die Kerk voorgestaan, eintlik op revolusionere motiewe. Die Kerk het eintlik 'n partikuliere vereniging in die Staat geword.

Vandaar dat die Vrye Kerk van Waadtland nie voortsetting was van die Kerke van die Reformasie nie.

Daarom het die Kerk 'n nuwe konfessie gemaak, 'n nuwe kerkorde, wat ook baie minder uitgebreid en duidelik is.

In Skotland was die motief van die ontstaan van die Vrye Kerk, die Patronaat.

Reeds voordurend het dit moeilikheid gegee.

Vanaf 1680 - 1712 was dit afgeskaf, maar toe weer ingevoer. In die 19de eeu het daar konflik gekom.

Die wet was nie heel duidelik nie, of 'n deur die collator benoemde predikant aan die gemeente kon opgedring word teen die zin van die gemeente.

Sommige het geseen dat dit kon nie. Die Kerke het vry algemeen hierdie standpunt ingeneem.

In 1634 het daar konflik gekom oor 'n predikant, wat die gemeente nie wou he nie. Die ander gemeentes het daardie gemeente in die gelyk gestel, maar die regbank het ten gunste van die patroon beslis. Die Kerke het gese, dat so 'n predikant wel in die pastorie kon woon, maar geen predikant kon wees nie. Hulle wou daarom 'n predikant naas hom stel. In 1843 in Edinburg het die invloedrykste manne die General Assembly verlaat, en het elders gaan vergader, om die Kerk opnuut te konstitueer. Tog het ook hulle nie konsekwent die ou Kerk voortgeset nie, maar het hulle hulself gekonstitueer as genootskap.

In beide gevalle vind Rieker, wat die Gereform. as subsidiêre ideaal het. Hy verwys ook na uitings van Independente in Puriteine uit die laaste deel van die 16de en die begin van die 17de eeu (Brown, e.a.).

Daardie uitlatings is egter heel anders. Hulle se dat die owerheid wel deeglik geroep is, om na Gods Woord te regeer.

Oor die geheel stel Rieker subsidiêre ideaal veel te veel voor in die selfde woorde van die Radikale. Hy wys daarop, dat die Gereform. beskouing van die 19de eeu geheel ooreen kom met die ongewone. Maar hierdie voorstelling is onwaar.

Daar is nie sulk 'n absolute teenstelling tussen die subsidiêre ideaal en die eintlike ideaal nie. Daardie skeiding, soos Rieker die voorstel, is nie Gereform. nie Rieker vergeet:

- a) dat die probleem in die eeu van die Reformasie gestaan het, toe daar nog maar net net een Geïnstituëerde Kerk rekening moes gehou word. (met die Roomse is nie gereken nie). Dit het later anders geword.
- b) Rieker onderskei nie tussen die Kerk as Instituut, en die Kerk as organisme. Hy se dat die Lutere nie wil wees nie 'n "religiöses Gemeinwesen". Maar dit wil die Gereformeerdes ook nie. 'n Nieuwe band tussen die Owerheid en die Kerk as Organisme wil die Gereformeerdes wel.

